

сіна 78 – 121 центнер з гектара. Стійка до таких найбільш поширених хвороб як стеблова та листяна іржа і борошниста роса. Перспективними є використання тимофіївки лучної нового сорту для лукопасовищного використання на Прикарпатті та інших забезпечених вологою регіонах Лісостепу України.

Література

1. *Боговін А. В.* Сумішки багаторічних лучних трав та основні напрямки дальшого їх вивчення // Землеробство. – 1974. - вип. 38. - с. 61 – 68.
2. Довідник поживності кормів / *М.М. Карпуть, С.І. Карпович, А.В. Малієнко та ін.*; за ред. *М.М. Карпуся*. - 2-е вид., перероб. і доп.- К.: Урожай, 1988. – 400 с.
3. *Доспехов Б.А.* Методика Полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований). - М.: Колос, 1965.- 423 с.
4. Довідник по захисту польових культур / *За ред. Г. В. Грисенка, В. П. Василева*. – К.: Урожай, 1985. - 398 с.
5. Зерновий та хлібопродуктовий товарообіг в Україні.: Енциклопедичний довідник / *В.Т. Александров, М.В. Гладій, Є.М. Лавров, І.М. Рішняк*. – К.: АртЕк, 2000.- с. 50 – 51
6. *Кисіль В.І.* Грунтові ресурси України: проблеми та шляхи їх розв'язання. Місце і роль аграрної науки в процесі розвитку АПК України. Наук. Вид. - К.: Аграрна наука, 2007. - с. 148 – 153.

Стаття поступила до редакції 01.10.2009 р.; прийнята до друку 20.11.2009 р.

Климчук М. М. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри агрохімії та ґрунтознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Климчук М. М. (мол) - кандидат сільськогосподарських наук, науковий співробітник Ботанічного саду Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Куцела О. Я. - науковий співробітник Ботанічного саду Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Буняк В. І.

УДК 581.526:582.8

РОДИНА ASTERACEAE L. У ФЛОРИ ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ДРУЖБА»

В. І. Буняк, Н. Л. Антків, В. І. Гнезділова, Л. Я. Зелінська,

Кафедра біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

У статті представлені дані про видовий склад та поширення представників родини Asteraceae в умовах дендрологічного парку «Дружба».

Ключові слова: Asteraceae, триби, типи квіток, родовий спектр, види.

Bunjak V. I., Antkiv N. L., Gnezdilova V. I., Zelinska L. J. The Asteraceae family in the flora of dendrological park «Druzhba». The article shows the data abouts species structure and the representatives of asteraceae family spreading in the conditions of dendropark «Druzhba».

Key words: Asteraceae, tribes, types of flowers, species, range of genera.

Вступ

Asteraceae – найбільша родина із дводольних рослин. У світовій флорі вона нараховує від 1150 до 1300 родів та близько 20 тисяч видів. Екологічний діапазон родини досить великий, представники зустрічаються всюди, де взагалі можливе зростання вищих рослин – від тундр до екватора, від морських узбереж до альпійських снігів, на неродючих пісках і родючих чорноземах. Аналіз наукових літературних даних показав, що у флорі України поширено близько 800 видів Asteraceae, які належать до 132 родів, а у флорі Карпат і Прикарпаття – 322 види.

Родину Asteraceae традиційно поділяють на дві підродини: Лактукові або Цикорієві (Lactucoideae, або Cichorioideae), та Айстрові (Asteroideae). Проте, в різних системах об'єм і співвідношення цих двох підродин розуміється по-різному. В більшості старих систем до Lactucoideae включається лише одна триба Lactuciae, але в системах з Торне (1976, 1983) і Джері (1978) триби розподіляються між підродинами порівну. Цікаво знати, що поділ на підродини в цих двох системах, а також групування триб в інших сучасних системах, приблизно відповідає двом основним типам екзими пилкових зерен – геліантоїдному й антемоїдному.

З огляду на громіздкість і складність системи родини Asteraceae, крім традиційного її поділу на дві великі підродини, в межах останніх обов'язково доцільно використовувати поділ на триби, що дещо впорядковує розмір досить об'ємного матеріалу цієї родини.

Українські ботаніки-систематики В. А. Нечитайло та Л. Ф. Кучерява (2001) в родині Asteraceae виділяють дві підродини та десять триб. В підродині Лактукові (Lactucoideae) виділяють три триби: Відкасликові (Carlineae), Будякові (Cadaueae), Лактукові (Lactuceae). А в підродині Айстрові (Asteroideae) – сім триб: Жовтозілляві (Senecioneae), Нагідкові (Calenduleae), Соняшникові (Heliantheae), Чорнобривцеві (Tageteae), Оманові (Inuleae), Романові (Anthemideae), Айстрові (Astereae).

Метою даної роботи є вивчення поширення представників родини Asteraceae в умовах дендрологічного парку «Дружба».

Матеріали і методи

Об'єктом наших досліджень є флора дендрологічного парку «Дружба», а предметом дослідження – видовий склад та поширення родини Asteraceae. Поширення видів рослин вивчали загальноприйнятим методом флористичних досліджень (маршрутним методом та методом пробних ділянок). Дослідженнями були охоплені лучні та прибережні фітоценози дендропарку, фруктовий сад, а також колекційні ділянки лікарських рослин і дендрарій. Назви видів рослин приймалися за «Определителем высших растений Украины» [1], біоморфологічна характеристика видів та систематика вивчалась на основі літературних джерел [2, 3].

Результати та обговорення

На даний час видовий склад рослинності дендропарку нараховує 476 видів рослин, з яких 132 види деревовидно-кущових і 344 – трав'янистих рослин. З них 21 вид і 19 форм хвойних та 111 видів і 6 форм листяних. За біоморфологічною структурою переважають трав'янисті рослини – 344 види (68%). Серед хвойних видів 14 екзотичних і 7 аборигенних. З листяних 60 видів інтродукованих і 44 аборигенних. Крім цього до листяних належать також більше 30 сортів плодкових дерев і кущів.

Рослинність відділу природного травостою дендрологічного парку представлена угрупованнями прибережно-водяних, лучних та степових рослин. Різномір'я з цих видів створює своєрідний прикарпатський колорит природної флори і в загальному відображає фітоценози Прикарпаття.

Дослідження родини Asteraceae у флорі дендропарку «Дружба» проводилось нами протягом 2007-2009 років, в результаті яких на його території було виявлено 44 види рослин із родини, які належать до 37 родів. Їх поширення та родовий спектр подаємо у таблиці 1.

Таблиця 1. Родовий спектр родини Asteraceae, поширеної в умовах дендрологічного парку «Дружба».

№	Рід	№	Вид	Місце зростання
1.	Нечуй вітер <i>Hieracium</i> L.	1.	Н. волохатенький <i>H. pilosella</i> L.	В природному травостої
		2.	Н. зонтичний <i>H. umbellatum</i> L.	В природному травостої
2.	Арніка <i>Arnica</i> L.	3.	А. гірська <i>A. montana</i> L.	На колекційних ділянках
3.	Деревій <i>Achillea</i> L.	4.	Д. Майже звичайний <i>A. submillefolium</i> L.	В природному травостої, на газонах
4.	Полин <i>Artemisia</i> L.	5.	П. гіркий <i>A. absinthium</i> L.	На колекційних ділянках, біля ставка, на газонах
		6.	П. звичайний <i>A. vulgaris</i> L.	
5.	Черета <i>Bidens</i> L.	7.	Ч. трироздільна <i>B. tripartitus</i> L.	Біля ставка та струмка
6.	Лопух <i>Arctium</i> L.	8.	Л. справжній <i>A. lappa</i> L.	Біля струмка
7.	Стокротки <i>Bellis</i> L.	9.	С. багаторічні <i>B. perennis</i> L.	На подвір'ї, на газонах
		10.	Н. лікарські <i>C. officinalis</i> L.	На колекційних ділянках
9.	Цикорій <i>Cichorium</i> L.	11.	Ц. дикий <i>C. intybus</i> L.	В природному травостої
10.	Волошка <i>Centaurea</i> L.	12.	В. синя <i>C. cyanus</i> L.	На полях із сільськогосподарськими

		13.	В. лучна C. jacea L.	культурами При дорозі, на газонах
11.	Ехінацея Echinacea Moench.	14.	Е. пурпурова E. purpurea (L.) Moench.	На колекційних ділянках
12.	Цмин Helichrysum DC	15.	Ц. пісковий H. arenarium (L.) DC	На колекційних ділянках
13.	Ромашка Chamomilla L.	16.	Р. без'язичкова C. suaveolens (L.)	На подвір'ї
14.	Оман Inula Trevis.	17. 18.	О. високий I. helenium L. О. звичайний I. vulgaris (lam) travisari Trevis.	На колекційних ділянках, біля ставка
15.	Ромашка Matricaria L. Chamomilla Grey.	19.	Р. лікарська M. recutita (chamomilla L.) Ch. recutita (L.) Rausch.	На полях сільськогосподарських культур
16.	Розторопша Silybum Gaerth.	20.	Р. плямиста S. marianum Gaerth.	На колекційних ділянках
17.	Золотушник Solidago L.	21.	З. звичайний S. virgaurea L.	На колекційних ділянках
18.	Пижмо Tanacetum L.	22.	П. звичайне T. vulgare L.	На газонах
19.	Підбіл Tussilago L.	23.	П. звичайний T. farfara L.	На полях с-г культур, біля ставка
20.	Кульбаба Taraxacum L.	24.	К. звичайна T. officinale Web. et Wigg.	На подвір'ї, на полях с-г культур
21.	Стокротки Bellis L.	25.	С. багаторічні B. perennis L.	По схилах біля доріжок
22.	Айстра Aster L.	26.	А. американська A. hoveae-angliae L.	Декоративна рослина. Походить з Північної Америки
23.	Злинка Erigeron L.	27.	З. канадська E. canadensis L.	Бур'ян на відкритих місцях
24.	Стенактис Stenactis Cass.	28.	С. однорічний S. annua L.	Росте на луках
25.	Сухоцвіт Gnaphalium L.	29.	С. багновий G. uliginosum L.	Біля ставка, струмка
26.	Оман Inula L.	30.	О. британський I. britannica L.	Біля ставка, струмка
27.	Блошниця Pulicaria Gaertn.	31.	Б. звичайна P. vulgaris Gaertn.	У канаві по заболочених місцях
28.	Крем'яник Telekia Bocumg.	32.	К. гарний T. speciosa Bocumg.	Зростає як декоративна рослина
29.	Нетреба Xanthium L.	33. 34.	Н. колюча X. spinosum L. Н. звичайна X. strumarium L.	На засмічених місцях
30.	Рудбекія Rudbeckia L.	35.	Р. роздільнолиста R. laciniata L.	Культивують як декоративну рослину
31.	Черета Videns L.	36.	Ч. трироздільна V. tripartita L.	Біля струмка та ставка
32.	Галінсога Galinsoga Cav.	37.	Г. дрібноквіткова G. parviflora Cav.	На засмічених місцях, ділянках с-г культур
33.	Королиця Leucanthemum Mill.	38.	К. звичайна L. vulgare Lam.	На газонах
34.	Жовтозілля Senecio L.	39. 40.	Ж. чубкове S. jacobae (Reichb.) Ж. Фукса S. fucsia Gmel.	На газонах В саду
35.	Будяк Carduus Klok.	41. 42.	Б. дужчий C. fortiori Klok. Б. двоколірний C. bicolorifolius Klok.	На відкритих місцях, На газонах, по березі ставка

36.	Осот Cirsium Mill.	43.	О. городній C. oleraceum scor.	На березі струмка, ділянках с-г рослин
37.	Жовтий осот Sonchus L.	44.	Ж. о. польовий S. arvensis L.	Як бур'ян на ділянках с-г рослин

Як видно із таблиці, що найбагатші по видовому складу Айстровими є лучні та прибережні фітоценози. Необхідно додати, що в дендрологічному парку «Дружба» уже протягом 15 років інтродуковано і вирощується в колекції лікарських рослин 6 видів із родини Asteraceae: ромашка лікарська *Matricaria chamomilla* L.; волошка синя *Gentaurea cyanus* L.; полин гіркий *Artemisia absinthium* L.; пижмо звичайне *Tanacetum vulgare* L.; нагідки лікарські *Calendula officinalis* L.; оман високий *Inula helenium* L., а протягом останніх п'яти років ще два види, це розторопша плямиста *Silybum marianum* Jaertn. та ехінацея пурпурова *Echinacea purpurea* (L.) Moench. Дослідження по вивченню онтогенезу даних видів в умовах дендропарку продовжуються і будуть опубліковані в наступних виданнях «Вісника».

Висновки

У флорі дендрологічного парку «Дружба» поширено 44 види рослин із родини Asteraceae, які належать до 37 родів. Найбагатші представниками родини Айстрові – це лучні та прибережні фітоценози природного травостою, дещо менш численні по видовому складу – газони та плодовий сад. На колекційних ділянках інтродуковано і вирощується вісім видів лікарських рослин із Asteraceae, які використовуються, як для заготівлі лікарської сировини так і для збору насіння, що надає перспективу щодо впровадження їх в культуру.

Література

1. Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. Определитель высших растений Украины.- К.: Наукова думка, 1987. - 548 с.
2. Нечитайло В. А., Кучерява Л. Ф. Ботаніка. Вищі рослини. - К.: Фітосоціоцентр, 2001. - 432 с.
3. Тахтаджян А. Л., Федоров А. А. и др. Жизнь растений. Цветковые растения. Том 5. Ч. 2. – М.: Просвещение, 1981. - 476 с.

Стаття поступила до редакції 01.09.2009 р.; прийнята до друку 20.11.2009 р.

Буняк В. І. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Гисзділова В. І. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри лісознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Антків Н. Л. - асистент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Зелінська Л. Я. – студентка V курсу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології Шумська Н. В.

УДК 582.475:575

ВІКОВА СТРУКТУРА ПОПУЛЯЦІЙ ВИДІВ РОДУ *POLYGONATUM* MILL. В ЕКОСИСТЕМАХ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Н. І. Різничук

Інститут природничих наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
кафедра біології та екології

Досліджено вікову структуру видів роду Polygonatum Mill., яка вперше описана на території Українських Карпат. Виявлено, що в досліджуваних популяціях переважають ювенільні та імагурні вікові групи.

Ключові слова: популяція, *Polygonatum*, вікова структура, онтогенез.

Riznychuk N. I. The age structure of Polygonatum Mill. population in ecosystems of Ukrainian Carpathian. The age structure of Polygonatum Mill. population was research in ecosystems of Ukrainian Carpathian. Was discovered in this populations the domination of uvenil and imatur age groups.

Key words: population, *Polygonatum*, age structure, ontogenesis.